

Привредно - културне
матике
за Сјев. Далмацију

ГЛАС

Привредно-културне
матике
за Сјев. Далмацију

Годишња претплата: за чланове Матике 24 д'н.
за нечланове д'н. 36.
Писма и новач слаћ на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник 14 Новембра 1935
БРОЈ 214. — ГОДИНА VII

Власник Привредно-културне Матике за Сјев. Далмацију:
Уредник PAVLE ZELIĆ
Телефон бр. 24. — Број чеф. радња 38.242.

НАШ ПУТ У НАРОДНОМ ПРЕПОРОДУ Sa задружног збора у Книну

Савез здравствених задруга у свом прогласу каже: „*Рац привреднога, просвјешнога, здравственога, културног и социјалног препорода народа већ је јасно обиљежен и по селима Сјеверне Далмације*“.

Док се је до овога дошло морале су се многе препреке савладати. У првим почецима морали смо доказивати да има улова и да се може и код нас нешто радити у народу. А кад се је рад упутио морали смо се борити са политичарима, који су господарили са свима народним установама, за самосталност задружног покрета, који су они трпили и помагали само у том случају ако су могли рачунати на неку корист за себе од тога. Па смо се морали борити за равноправност села и вароши и доказивати способност сељака и њихово право да своје послове узимљу у своје руке. Изнад свега морали смо се борити за слободу савјести и слободу мисли — јер без слободе и независности у задружноме раду не може бити ни говора о успјеху. Они који су нам своју помоћ обећавали — или своју ријеч нијесу одржали (као готово све наше Општине), или су је правили овисном о ропском служењу и подложности.

Али из свих тих првих тешкоћа изашло се је, и ми данас можемо говорити о многим примјерима и о разним облицима рада у народу. Многи појединци, знани и незнани, ту су уложили безброј напора, али сада су успјеси већ знатни и видљиви. Још и сада се мора борити са знатним препрекама, али пут је прокрчен, и у многим селима већ се опажа један препород не само у промјени менталитета него и у материјалним успјесима рада.

Све је то проведено на задружној основи, и многобројне чињенице учврстиле су код нас вјеру код многих људи, да је задругарство било и остаје нај-успјешнији начин рада у народу. Задружни збор у Книну обновио нам је сјећање на задружни

конгрес у Книну, који се је одржао 1912 године, и на којем је исто као и некидан било много сељака, учитеља, свештеника и остале народне интелигенције. Некидашњи збор још је потпунији, јер је на њему први пут појављују и наше жене — задругарке и задружна омладина. За нас остају и данас као онда ријечи Онисима Поповића — символ задружнога рада: „Погледајте како лијепе и снажне водене слапове састављају окупљене капи воде, а како се у ништавилу губе све оне капи које се одвајају!?”

Ми данас укупно узевши — више нијесмо осамљена нејач. С нама су многи изабрани људи свих занимања и положаја, јер задругарство — нарочито здравствено задругарство — обухвата сва питања народног живота и док се све друго руши и пропада — задругарство се сигурно подиже на основама и особинама наше народне душе, искуства, потреба и међусобне помоћи и сарадње, коју ништа друго не може надокнадити и замјенити.

За нас је задругарство толико важно и неопходно, да је г. др. Стеван Иванић из душе свих задругара говорио, кад је упутио ријеч свима онима који долазе у народ као његови пријатељи, да их треба увијек јавно запитати: „Какав је твој однос прама задругарству и што си урадио за задругарство?!” А помоћ и однос прама задругарству не смије бити по некој снисходљивости, милостињи и таторству, него начин одуживања једног великог дуга народу, осјећајући радост што се то може урадити. Задругарство ће увјек наћи свој прави самостални пут, као што се вода бистри у своме току, служећи само својим циљевима, а ничијим другим плановима и интересима. Ко је прави пријатељ народа, тај мора бити пријатељ самосталног и независног задругарства, и оно се као таково мора без услова помагати, јер оно је пунољетно како је и на збору речено, и само ће одбацити—

Задружни збор одржао се је у Книну 3 новембра, а у суботу 2 новембра претконференција, на којој су учествовали г. др. Стеван Иванић, др. Вид Гакловић, др. Бојан Пирс и Драгутин Ђендрић, чланови управе Савеза здравствених задруга из Београда, те делегати здравствених задруга у Далмацији и већи број истакнутих задругара, учитеља и свештеника.

Претконференцији претсједвао је претдјелник здравствене задруге кинске, као домаћин.

На овом сасланку говорено је о начинима у здравственом задругарству како се сам народ активира за вођење свих својих послова — здравствених, привредних, просвјетних и то на задружној основи, јер је такав сав наш развој, основан на психолошким, друштвеним и привредним особинама и односима нашега народа.

Нарочито се је покренуо успјешан задружни рад са женама, у здравственом, просвјетном и привредном погледу. Исто тако и са задругарском омладином на сву.

С обзиром на важност сарадње учитеља и свештеника у здравственим задругама, објашњено је да је ово свестран рад, у којем народна интелигенција најуспјешније деловати, али не треба да претендују да буду већи него сарадници.

Задругарство мора бити жив организам, који се развија и напредује само ако су задругари у сталној сарадњи са својом задругом.

У здравственом задругарству по нашим селима најважније је да сељак постане средиштем читавога рада и активности задружне, уз помоћ и сарадњу народне интелигенције.

у слободи — све што му је туђе и штетно.

Ако се до краја сретно сврше преговори, па ако се код нас изврши подјела рада просвјетног, здравственог и привредног, у којем ће Здравствени савез, Привредна задруга — савез, и Матица са својим „Гласом“ значити тројство јединственог рада — успјех ће бити потпун и свестран. Тада ће све наше установе: задруге свих облика, просвјетни, соколски, културни, и привредни рад свих друштава и устава — у међусобној сарадњи и помагању остварити потпуни народни препород у Сјеверној Далмацији, као један покрет, изнад свих разлика и промјена, које у себи носе данашња мутна времена, судбоносна за наш опстанак и развитак.

Посебно расправљало се је о организовању нових здравствених задруга, са сједиштем на селима, на подручју здравствене задруге кинске, која са садашњим djelokrugom обунвата 30 хиљада становника.

Послије свестране дискусије о свим питањима, са делегатима Савеза и задруга утаначен је распоред, по ком ће се водити сутрашњи задружни збор.

Дневни ред задружног збора

I.
Облици и резултати социјално-здравственога и просвјетно-привреднога рада здравственог задругарства у садашњим приликама.

II.
Сарадња здравственог задругарства са Бан, Управом и Hig. заводом — најрационалнији начин помоћи народу, rentabilnosti улозених средстава и једини начин стварања активности народа.

III.
Сарадња здравственог задругарства са Општинама. — Здравствено задругарство као instrument napredjenja i poboljšanja narodnog života u osnovnim samoupravnim narodnim jedinicama.

IV.
Смјернице и основе рада у здравственој задрузи кинској и у осталим здравственим задругама.

V.
Здравствено задругарство у новом здравственом закону.

Отвор задружног збора

У утаначено доба, у 9 сати изјутра, збор је отворио претдјелник кинске задруге, поздрављајући присутне госте, delegate Савеза и задруга и задругаре. Кински соколски дом био је препун народа, тако да су многи који нијесу могли стати у Сколану, морали са прозора, из соколског вјежбалишта, pratiti збор.

На збор су дошли као делегати: претставник Општине г. Јово Јелić и Тодор Симовић, претставник Задружног савеза из Сплита г. Ф. З. Доврадина и Задружне матике из Сплита г. Ing. L. Krstinić, у име Женске задруге у Книну гђа Ксенија дра Iv. Grgića, у име Привредно-културне матике претсједник г. Пећар Ковачевић, секретар г. Светозар Библија и уредник „Гласа“ г. Павле Зелић, те претставник Привредне задруге из Шибеника г. прота Стеван Prostran.

Поздриви делегата

У име Задружног савеза и Задружне матике збор је поздравио г. Доврадина, ревидор Савеза, истичући солидарност не само са здравственим задругарством, које се бори у имену „слободна — правда — љубав“ него солидарност задругарства у цијеломе свијету, које се бори за највеће идеале човјечанства под зајадничком заставом дугих боја.

Pozdravlja zbor u ime 400 zadruga na Primorju, i u ime zadrugara sa zadrugačeg tečaja u Kninu, koji prisustvuju ovom zboru — njih 26 na broju — a kojih ima iz svih dijelova Banovine.

Govor predsjednika Matice

Predsjednik zatim daje riječ predsjedniku Privredno-kulturne Matice g. Petru Kovačeviću, sudiji Okr. suda u Šibeniku, koji pozdravlja zbor sa ovim riječima:

Veoma uvažena i cijenjena gospodo, drage sestre zadrugarke i draga braćo zadrugari!

Zehvaljujući gospodinu predsjedatelju na udieljenoj riječi, ne mogu a da vam na ovome dičnom i tako brojno posjećenom zboru ne izrazim svima najveće zadovoljstvo i veselje Matice, koja kao privredno-kulturna organizacija za sjevernu Dalmaciju uvijek je najizdašnije pomagala kada se god radilo o promicanju, ostvarenju i jačanju zadrugarnog pokreta uopšte.

Naš ponos

Ovaj današnji imponantni skup predstavlja smotru jedne posebne vrste zadrugarstva koja je čisto naša narodna tekovina i kojoj je kolijevka baš u srpskome dijelu našeg naroda. Nijedan narod osim našeg nije prvi uvidio da se narodna higijena i narodno zdravlje mogu najjeftinije, najlakše, najuspješnije i najsigurnije da šire i učvršćuju samo uz neposrednu aktivnu saradnju samog naroda kao najvažnijeg i prvog faktora u tome radu. Ovo je dokaz više koliko je pronicav i dalekovidan naš narodni genij, te koliko sposobnost i vitalnost pokazuje naš narod u stvaranju svoje vlastite autohtone kulture. Po nama su to sada uvidjeli i drugi daleko napredniji i kulturniji narodi, i sa istoka i zapada, pa nam služe kao najveće priznanje baš činjenica da su i oni na tome polju rada pošli istim našim stopama.

Osnivač zdravstvenog zadrugarstva

Za sve uspjehe koje smo postigli u ovome pravcu dugujemo u prvome redu svu blagodarnost onim velikim narodnim ideolozima, apostolima i pionirima kao i svim njihovim sljedbenicima, jer oni nijesu prezali pred nikakvom poteškoćom i trudom samo da ostvare svoju veliku opštekorisnu namisao. Najbolji dokaz da njihova požrtvovnost, njihovo pregalaštvo njihov rad i trud nijesu bili uzaludni, te da su i kod nas naišli na veoma podeseo i prikladno tle jest baš ovaj današnji veličanstveni zbor. Ali koliko je to sve značajno i važno moći ćemo ocijeniti jedino ako istodobno uvažimo da je prvi preduslov svakog opšteg napretka, pa i onog ekonomskog, narodno zdravlje i higijenski način života koji to zdravlje ima da očuva. Ako narod nije fizički zdrav ne pomaže mu njegovo bogatstvo, jer nikad neće biti zadovoljan ni srećan; naprotiv zdrav iako siromašan narod postaće jednom sigurno ne samo bogat nego u svome zdravlju i veoma zadovoljan i srećan.

Pravi predstavnici

U našoj sredini danas nalaze se visoki i pravi predstavnici onih prvih naših narodnih ideologa, apostola i pionira, članovi uprave toliko zaslužnog Saveza, kao i predstavnici njihovih saradnika, zadrugari raznih naprednih zdravstvenih zadruga. Mi im svima dugujemo najveće priznanje i najdublju zahvalnost, jer samo njihovu radu i njihovu primjenu imamo pripisati sve do sada postignute uspje-

he i sav do sada zabilježeni napredak. Stoga u ime Matice donosim im najsrdačnije pozdrave, i molim ih da i unaprijed pregnu jednako jakim silama kao i do sada u najintenzivnijem radu za tako idealnu i opštekorisnu svrhu, pa im iz sve duše kličem: „Dobro nam došli, i najveća im hvala!“

Riječ zadrugarima

Ovom prilikom moram istodobno odati puno priznanje i svim našim zadrugarima koji su se odazvali glasu narodne duše te stupili u redove članstva svih zadruga, posebno zdravstvenih zadruga, čime su već pokazali svoju spremnost i sposobnost i za onaj rad koji je do sada kod nas bio potcjenjivan, a koji je uistinu koristan i pojedincima i cjelini. Matica im preporučuje da ustraju na započetome putu, jer će tako povući za sobom i sve ostale, i time priložiti svoj dio opštoj narodnoj kulturi kojoj je svaki od nas dužan po svojim silama da prinosi.

Uklanjanje bolnica i zdravstvene zadruga

Rad na zdravstvenom polju osobito u našim selima, postao je danas još aktuelniji i imperativniji, iz razloga same opšte koristi, usljed reduciranja velikog broja kreveta u svim našim bolnicama po sprovođenju nekih državnih ekonomskih mjera. I ova pojava sama po sebi nameće nam potrebu još jačeg zbijanja redova u članstvu zdravstvenih zadruga, da se što energičnije i lakše suzbije pogibelj koja od toga prijeti opštem zdravlju. Neka naši zadrugari budu ponosni dosadanjim postignutim uspjesima kao i ovim javnim Matičinim priznanjem.

Žene zadrugarke i zadrugarska omladina

Na koncu najživiji dokaz kako je dubok korjen zahvatilo kod nas zdravstveno zadrugarstvo jest pojava tolikog broja odjelaka zadrugarske omladine kao i prvog odjelka žena zadrugarke u Orliću. Ovu pojavu Matica prati sa najvećim interesovanjem i zadovoljstvom, jer po njoj vidi kako je bio koristan i dobro smišljen rad svih dosadanjih trudbenika zdravstvenog zadrugarstva, te da su sigurni svi uspjesi koji se od tog rada očekuju. Jednom kada su se žene na selu počele da udružuju znači da su postale svjesne kako bi plod rada njihovih muževa i njihove muške djece bio samo polovičan bez svesrdne njihove pomoći i bez ozbiljne i razumne njihove saradnje; znači da osjećaju kako su i one važan faktor u svojoj kući, a po tome i u ljudskom društvu i njegovu napretku znači da su odlučile i one priložiti svoj dio opštoj stvari da tako rezultat bude čitav i potpun. Matica daje ovoj pojavi toliku važnost da bi željele zabilježiti je u svim našim selima, i radi toga odlučila je u znak priznanja i potstrekavanja svih naših žena na udruživanje u zdravstveno zadrugarstvo da pokloni ovome prvome odjelku žena zadrugarke skroman novčani dar od hiljadu dinara, koji mu pomoći u lakšem i bržem ostvarenju postavljenog cilja. Neka zadrugarska omladina i žene zadrugare i dalje kao do sada da tako ostanu uvijek uzoran primjer ostalim našim ženama i omladini, pa im u tome želim svaki uspjeh i svaku sreću.

Pismo Preosv. Vladike Irineja

Povodom ovoga zbora Matičin počasni predsjednik naš preosvešteni

Vladika Dr. Irinej, gajeći najbolje osjećaje i želje za naš opšti napredak, izvolio je uputiti meni kao predsjedniku Matice pismo koje ću vam ovdje pročitati da čujete i njegovu veliku, značajnu i očinsku riječ:

Uvaženi gospodine predsjedniče

U svojoj svakodnevnoj brizi kako da se što svestranije, što brže i što zdravije podigne opšti duhovno-moralni pa tim samim i privredno-kulturni nivo našeg naroda, davno smo došli do uverenja da je veoma potrebno čak i neophodno, da se na svima tim poljima što jače, što vidnije, što uspješnije angažuje ne samo što veći broj kulturnih sinova našeg naroda, već i najveći mogući broj naših žena i devojaka, koje je narod u poslovama proglasio istinskim temeljima naših domova i stvarnim vaspitačicama naših rasnih, zdravih, snažnih i naprednih pokolenja.

Da bi koliko-toliko doprineli da nama narodska i seljačka žena i devojka zdravim zamahom što pre uzlete na visinu svoje pune i časne, kulturne i napredne društvene uloge, Nama je čast umoliti Vas, kao predsjednika Matice, naše najglavnije narodne privredno-kulturne organizacije, da izvolite primiti i na shodan način raspoložiti Našim skromnim darom koji ćete ovih dana primiti, a koji se sastoji od *dve najmodernije preslice*, još nevidene i nelskorišćene u našim krajevima. Molimo Vas, Gospodine Predsjedniče, da ih izvolite primiti i sa svojim saradnicima u Matici odlučiti u koji će se kraj poslati i kome pokloniti. Mi imamo samo jednu želju: da ove dve preslice budu skroman potstrek davno zasluženom naprednijem iskorišćavanju naše ženske radnosti, koja je u prošlosti tako divno proslavila našu zdravlju i radnu narodnu ruku, naš pronalazački i tvorilački ženski radni duh, koji je u svojim tvorevinama tako snažno i krasno izražavao naš narodni duh, našu narodnu dušu, našu prošlost i naše ideale u budućnosti.

Nadajući se, uvaženi Gospodine Predsjedniče, da ćete sa svojim drugovima i saradnicima ljubezno prihvatiti onaj Naš skromni dar i da ćete Nas svojevremeno izvestiti o svojoj odluci, uverava Vas u svoje visoko poštovanje, pozdrav i Arhijerejski blagoslov Vama i svima Vašim saradnicima šilje Episkop dalmatinski Irinej.

Završavam sa izražanjem najveće blagodarnosti od strane Matice svima dičnim predstavnicima Saveza kao i predstavnicima njihovih saradnika članovima zdravstvenih zadruga, te, sa vrućom molbom da i dalje ustraju u svome dosadanjem požrtvovnom radu, izjavljujem ovdje otvoreno da će im Matica uvijek ukazivati i pružati svaku pomoć i saradnju koje god ona bude mogla da da, da im tako olakša što više njihov i onako pretežak posao, jer i njen zadatak jest promicanje i jačanje samo opšteg dobra ovih krševitih krajeva.

Neka je na svemu tome svima najtoplija hvala, i bili nam svi zdravi, zadovoljni i srećni! Živjeli!!!

Riječ delegata Privredne zadruga

Delegat Privredne zadruga iz Šibenika, g. prota Stevo Prostran govori u ime ove zadruga u kojoj su učla- menjeni svi sveštenici-zadrugari, a za koji Glavni savez s. z. z. poslije pregleda piše da je njen „cjelokupno poslovanje odlično i za pohvalu... i žali što nema u svakoj Eparhiji po jedna ovaka sveštenička zadruga koja

bi bila zaslužna zadrugarstva“. Izjavljuje da uprava priprema predlog za glavnu skupštinu, da se dođe do što tješnje saradnje sa zdravstvenim zadrugarstvom, ovom našom mladom tvorevinom, ali koja je pokazala u malo godina, i pod najtežim uslovima svoju punoljetnost i svoju životnu sposobnost, jer odgovara našim prilikama i našem shvatanju, a znači nadostojniji oblik svešteničkog rada u narodu.

Diskusija o zdravstvenom zadrugarstvu

Poslije pozdrava govori g. dr. Stevan Z. Ivanić, direktor Centralnog Higijenskog zavoda i potpredsjednik Saveza zdravstvenih zadruga. Iskreno privredni, prosvjetni i zdravstveni značaj zdravstvenog zadrugarstva i zadruga organizacije naroda, koja stvara novog čovjeka, socijalnog tipa priprema bolji i pravedniji poredak društveni, i unapređuje zadruga prosvječno selo.

Brat Dragutin Đenadić, zadrugar iz Kolubare, govori o glavnom uzroku našeg kulturnog i privrednog zastoja — malodušnosti seljaka, koji nevide i nesluče uspjehe stvara kad se sam pokrene na rad, kad sam uzme svoje poslove u svoje ruke — što je osnovno načelo zadrugarstva. Ima samo jedan način da seljak dođe do svijesti i opšteg blagostanja, a to je udruživanje u zadrugarstvo, što se jasno i vidljivo opaža gdje je god zadrugarstvo dobro organizirano.

Govori zadrugara iz Sj. Dalmacije

U daljajoj diskusiji učestvuju braća — zadrugari: Sava Knežević iz Strmice, Stevo Prijčić — Stadić iz Biskuplje, Petar Opačić iz Mokrog polja, Momčilo Đujić iz Strmice.

Br. Sava Knežević priznaje da je zdravstveno zadrugarstvo najvažniji oblik zadruga, a za zadruga vaspitanje i prosvjećivanje — to je matica zadruga. Ovo je nuročito važno, jer bez svijesnih zadrugara nema uspješnog zadrugarstva, a bez ovoga nema spasa selu i seljaku, kome mnogi ne priznaju pravo na bolji i napredniji život.

Br. Stevo Prijčić pozdravlja zbor kao veličanstveni izraz zadruga svijesti i bratstva međuljudna. Ova današnja sloga jača uverenje ne samo u jugoslavenski napredak nego i nrodu u veliko slavensko bratstvo, čiji je glavni nosilac slavensko seljaštvo. Pozivlje drugove da se organizuju u zadrugarstvu, je to im je najbolja odbrana i najsigurniji put napretka.

Br. Petar Opačić dokazuje kako propadamo i radi svoga nehajstva i nemara. Naš najveći krš nama bi mogao više dati nego sremska ili ili banatska zemlja, kad bi mi to iskoristili: posadili bajame i drugo voće, koje dobro uspijeva kod nas.

Nada se da će se pomoću zdravstvenog zadrugarstva obratiti pažnja baš tome privrednom radu preko omladinskih odjeljaka i žena — zadrugaraka.

Br. Momčilo Đujić govori o smetnjama zadrugarnome radu. Naročito se moramo čuvati štetnih utjecaja političko — partijskih i ličnih, koji smetaju u našem javnom životu uopće, a posebno naš cilj mora biti da sačuvamo zadrugarstvo, kao najvažniju narodnu organizaciju, od svih stranih primjesa.

Пријатељи Матице
шаљите претплату!

Poslije diskusije čitaju se Rezolucije zadružnoga zbora

I.
Zadružni zbor zdravstvenih zadruga u Sjevernoj Dalmaciji i pretstavnici ostalih zadružnih, privrednih i kulturnih ustanova i društava, izrazuju svoju nepokolebivu vjeru i stečeno iskustvo, da je jedino zadrugarstvo i udružena privatna inicijativa sposobna da sačuva i izvede narod i državu iz teških privrednih i socijalnih poremećaja, a posebno naglašuju važnost zdravstvenog zadrugarstva u sadanjim teškim prilikama — pa skreću pažnju svima nadležnima faktorima na ozbiljnost neodložnih potreba narodnih i na prijeku potrebu da se zadrugarstvo pomogne u svima pravcima, kako bi ono moglo udovoljiti narodnim potrebama.

II.

Zadružni zbor obraća se Kr. Banskoj upravi i Higijenskom zavodu u Splitu, da sve zdravstvene akcije na području zdravstvenih zadruga vode preko njih, a gdje iste još ne postoje, da se pomaže njihovo osnivanje, i da se unese u budžet naročita pomoć zdravstvenim zadrugama, te da se ista redovno isplaćuje, s obzirom na prijeku zdravstvenu zadatku općeg značaja koje zdravstveno zadrugarstvo izvršuje, te da se pomognu i druge socijalne, privredne, prosvjetne i zdravstvene akcije zdravstvenih zadruga iz raznih budžetskih stavaka predviđenih za ove akcije.

Istodobno se pospješuje isplata predviđene i u budžet unesene pomoći zdravstvenim zadrugama od koje je isplaćen samo jedan minimalan iznos.

III.

Zdravstveni zadrugari svjesni da jedino zdravstveno zadrugarstvo može cjelishodno obezbjeđiti zdravstvenu zaštitu traže od Opština Sjeverne Dalmacije, na čijem području postoje zdravstvene zadruge, da svoju zdravstvenu službu prenesu na zdravstvene zadruge zato jer se je u praksi pokazalo veliko preimущество zadružne zdravstvene službe nad opštinskom zdravstvenom službom.

Posebno se ističu rezultati ovog rada u kninskoj zdravstvenoj zadruzi i zahvaljuje se Opštini kninskoj na dosadanoj saradnji sa zdravstvenom zadrugom i traži se da se ta saradnja nastavi na proširenoj osnovi, te da se — s obzirom na potrebe udaljenih sela — poveća dosadani doprinos zdravstvenom zadrugarstvu, a u najmanju ruku da se ovaj doprinos redovno isplaćuje, da se i s te strane osigura i omogućiti nastavak i proširenje zdravstvenoga rada u narodu.

Zadrugari se moraju boriti svima sretstvima za pravilno rješavanje ovog pitanja u svima Opštinama Sjeverne Dalmacije, gdje postoje zdravstvene zadruge, u interesu naroda.

IV.

Zdravstveni zadrugari, a obzirom na dosadanje iskustvo i na potrebu što aktivnijeg učestvovanja naroda na ostvarenju zadružnog principa, da sam uzimlje svoje poslove u svoje ruke, kao i na potrebu i mogućnost da narodna inteligencija, a posebno učiteljstvo i sveštenstvo — kojima zadružni zbor izrazuje naročitu zahvalnost i na današnjem odzivu — učestvuje sa svojom saradnjom u zadružnome radu, ukazuje se potreba da se po selima organizuju središta zadružnoga zdravstvenog rada.

Prema dosad izraženim potrebama pozivlju se zadrugari da prema svojim posebnim prilikama — prema sastavu, saobraćaju i vezi svojih sela, i sporazumno sa Savezom zdravstvenih zadruga, organiziraju svoje samostalne zdravstvene zadruge, i da sa svoje strane urade sve što mogu da se razvije i kod njih zadružni rad. Dok se to ne sprovede ukazuje se potreba da se radi vršenja općih zdravstvenih dužnosti postave zadružni ljekari u Kninu, Kosovu, Pađenama i Golubiću, a u drugim zdravstvenim zadrugama čim se za to stvore uslovi.

V.

Zadrugari-članovi zdravstvenih zadruga u Sjevernoj Dalmaciji pozdravljaju donošenje zakona o zadrugama, koji treba da omogućiti napredak zadrugarstva u cijeloj državi i njegov nesmetan razvitak, cijeneći zadrugarstvo kao najpodesniji oblik za izgradnju novog društvenog poretka i za unapređenje i podizanje naroda našega u svakom pravcu, traže da se tim zakonom obezbjeđe sva prava, koja je dosada imalo zdravstveno zadrugarstvo, originalna tvorevina jugoslovenskog naroda, koje služi i drugim narodima za ugled, a koje u najtežim životnim uslovima jugoslovenskog naroda, pokazuje veliku aktivnost i velike uspjehe u rješavanju životnih narodnih potreba.

Pretsjednik stavlja na glasanje rezolucije, koje se jednoglasno primaju.

G. dr. Ivanić traži obavezu zadrugara, da se primljene rezolucije provedu u djelo, što se prima sa velikim odobravanjem i pristajanjem.

U ovom času stiče brzojavni pozdrav Preosv. Vladike Irineja, koji pozdravlja zbor sa ovim riječima: **Želeći da današnji sastanak vrednih pretstavnika zdravstvenog zadrugarstva urodi najboljim plodovima na najveće dobro naroda ovih krajeva Otadžbine, želim srećan rad i blagoslov Božji priziva zadrugarскоj misli uvijek predam: — Episkop dalmatinski Irinej.**

Zbor pozdravlja ovu čestitku i zaključuje se, da se Preosvećenom Vladiči pošalje brzojavni pozdrav i zahvalnost. Pretsjednik, u i i posat poslije podne zaključuje zbor, i zakazuje za poslije podne sastanak zadrugara iz kninskih sela, da se raspravi pitanje organizacije zadružne po selima kninske Opštine.

Popodnevna konferencija

Na popodnevnom sastanku, razvila se je vrlo živa diskusija u kojoj su uzeli najživljeg učesća seljaci, učitelji i sveštenici, iz svih sela kninske Opštine.

Konačno su usvojene odluke i izabrani odbori koji će provesti zadružnu organizaciju u Kosovu za kosovska sela, u Pađenama za sela kninske Bukovice, a u Golubiću za Golubić, Plavno, Strmicu i Radljevac. A kasnije će se pristupiti organiziranju zadruga u onim većim seoskim grupama, gdje se za to pripreme uslovi.

Konferencija u Šibeniku

Na poziv počasnog pretsjednika Matice i člana Glavnog saveza s. z. z. i Saveza zdravstvenih zadruga Preosv. Vladike Irineja, delegati Saveza iz Beograda otišli su u Šibenik, poslije posjete zadrugama u Kistanjama i Devrskama, da nastave zadružne razgovore, koje je Preosvećeni Vladika započeo u Beogradu sa članovima Uprave Saveza gg. dr. Šnajderom i dr. Ivanićem.

Preosvećeni Vladika javlja se kao najodličniji zadružni pionir u Sjevernoj Dalmaciji. Njegovom inicijativom osnovana je Privredna zadruga u Šibeniku, riješivši pitanje uzdržavanja svešteničkog na najuspješniji način omogućio je sveštenstvu da se bavi socijalno-zadružnim radom i svaki, sveštenik mora podnositi redovno pišmene izvještaje što je u tom pogledu uradio. Njegova je glavna zasluga da sa sveštenici javljaju kao prvi zadružni radnici, djelujući na njih u svakoj prigodi da se izrađuju kao zadružni saradnici u narodu.

Na ovoj konferenciji bili su: Preosvećeni Vladika Irinej, sa strane Saveza zdravstvenih zadruga: gg. dr. Gaković i dr. Pirč, u ime Privredne zadruge: gg. prota M. Jović, prota St. Prostran, sa strane Privredno-kulturne Matice: gg. Petar Kovačević, Simo Matavulj, Nikola Manojlović, u ime uredništva „Glasa“: g. Pavle Zelić, sa strane zdravstvenih zadruga u Sjevernoj Dalmaciji: Lazar Matić (fil. SZZ).

Razgovori su se vodili neprekidno sedam sati, a sutradan su se nastavili posebno sa pretstavnici Saveza.

Svi su bili sporazumni o važnosti zadružnoga, prosvjetnoga, zdravstvenoga i privrednoga rada u narodu i načelno su se saglasili da treba međusobno saradivati i provesti podjelu ovoga rada u Sjevernoj Dalmaciji, pozivajući na saradnju i sve druge ustanove i faktore.

Pretstavnici Privredne zadruge pripremice za godišnju skupštinu reorganizaciju svoje zadruge, prvenstveno za saradnju sa zdravstvenim zadrugarstvom, a i sa drugim zadružnim oblicima, u koliko se za to nađe osnove i sigurnosti.

Savez zdravstvenih zadruga proučice ovo pitanje sa svoga stanovišta i podnijecé konkretne predloge Privrednoj zadruzi. Isto tako izradiće se zajednički plan za što življu saradnju, sveštenstva u zdravstvenom zadrugarstvu i u zadrugarstvu uopće.

Privredno-kulturna Matica pripremicé za svoju skupštinu predlog i osnovu za saradnju. Ovdje se ukazuje naročiti zadatak „Glasa“, koji u sa-

danjim prilikama treba da bude glasnik svega ovog rada u Sjevernoj Dalmaciji.

I poslije ove konferencije učesnici su osjećali veliko zadovoljstvo, što mogu razgovarati na jednoj konkretnoj osnovi o radu u narodu koji je u punom toku, i koji već dosad ima svoje lijepe rezultate, a sa pojačanom aktivnošću sa raznih strana ovaj rad donijecé sve veće i znatnije uspjehe, i omogućicé se, da se stvari bez za- stoja razvijaju.

НАШИ ДОПИСИ

Нови видици у нашем селу

Јуче у нашем селу био један сељак из Србије, наш брат Драгутин Ђенадић, из Словца код Ваљева. С њим су дошли у посјете нама и г. др. Вид Гаковић, помоћник управника Савеза здравствених зadruga у Београду, и г. др. Бојан Пирч, члан управе Савеза Здр. zadruga и секретар „Југосл. друштва за чување народног здравља“, чији орган „Здравље“ он и уређује.

Све су то наши драги и познати пријатељи, са којима се ми већ годинама познајемо, и који нам много помажу у нашем раду.

Пред неколико година били су и наши сељаци из Сјеверне Далмације у посјетама код браће у Шумадији, па су том приликом били и код брата Драгутина. Из нашег села били су тада код њега бр. Душан Ардалић и бр. Гојко Лежаић. Послије повратка с пута бр. Гојко је написао у „Гласу“ што је све видео и што је доживио међу браћом у Србији. Ми смо и вјеровали и нијесмо вјеровали, али сада кад смо чули и виђели брата Драгутина — осјетили смо у нашој патњи понос што смо сељаци, јер ми досад не чујемо и не видјесмо оне јасноће и процијеђености мисли и оног мира и достојанства људског какво нам се појави у лицу нашег брата сељака Драгутина Ђенадића. И сад нам је потпуно разумљиво и вјеројатно оно што нам је брат Гојко казивао и о њему и о другој браћи по селима Шумадије.

Прије десетак година у селу Словцу није било, тако рећи, никаквог заједничког рада. Али када су почела надолазити све тежа и црња времена, почеше се људи у невољи збијати у скупине и редове као што се у природи све окупља пред непогодама.

Данас у Словцу постоји један од најљепших задружних здравствених домова, мала задружна болница, одјељење за жене-зadrugarке, одјељење за zadrugarску омладину, житарска zadruga, zadrужни перадарник, кредитна zadruga, дјечије обданиште и много штошта друго. А колико се новог и бољег види по кућама zadrugarским — о томе се се је већ писало у „Гласу“. Они малишани, чија је слика била у прошлом броју „Гласа“, како се умивају на zadrужној чесми, и јесу дјеца из дјечијег обданишта у Словцу. Љетос док су мајке у пољу радиле, њихова мала дјеца сујачала су се, играла и купала под надзором zadrужне сестре нудице у zadrужном дворишту, Овдје на zadrужном имању одржавале су се пољопривредне изложбе и натјечања zadrugar оmlадинаца и жена zadrugarка из околних здравствених zadruga, Недалеко одавде прошлог лета почела се је — у Горњој Топлици —

уређивати Задружна бања, чији су се извори показали као врло лековити.

То нам није казивао брат Драгутин, него су све то видјели наша браћа сељаци који су и ове јесени обилазили задруге по Србији, последије конгреса здравствених задруга у Београду, који је за нас сељаке из Сјеверне Далмације постао најбоља пригода за упознавање са осталом браћом задругарима, а последије тога одлазимо к њима у госте. И ове године били су код њих по задругама, па и код брата Драгутина, наши задругари из Квина, Кистања, Земуника, Беврсака — међу њима и наш претседник брат Коста Поповић.

Није нам све то казивао брат Драгутин него наши очевидци свега тога, али нам је он дух подигао да и ми устрајемо у нашем задружном стварању. Ми смо још на њашој љетошњој скупштини одлучили да ћемо видати задружни здравствени дом, наш задружни лекар — сестра докторка припремила је организацију жена задругарка, често се навраћали на то да оснујемо ветеринарски одјелак наше здравствене задруге, наша омладинка већ је спремна да се организира одјелак задругарске омладине. Потребна ва све то јавила се је и сама код нас, али до јуче нам је то изгледало тешко остварљиво и ако је важно и потребито, али данас нам изгледа све то лако provedиво код нас је живио и дух нам подигао овај наш брат задругар који је све проживио што и ми проживљујемо. Сад нам постоје јасна и ријеч Христова: »Ако имате вере колико врло горучице — браћа ћете премјештати!«
Беврске, 5 новембра. К.

Zar može biti bolje?

Рећено нам је да пролазе неки задругари из Београда, да ће вратити у нашу здравствену задругу, а после тога да ће доћи на разговор у Соколани. Ми нијесмо много пајње том покланјали. Мислили смо, како доду тако ће и отићи, као и многи други. Али ипак сватили смо ради знајтељности. У почетку мали број. Свак притиснут тежким бригама па се ником никуд не мли, али опет доде један за другим и накуп се лијеп број људи. Један већи број теško забринутх сељака, па 5-6 учитеља и учитељика, 2-3 свећеника, неколико омладинца кистанјских, и чланови управе задружне.

Što nam kaže brat Bosanac?

У почетку нам говори г. др. Гакловић, који поставља питање: „Какву помоћ и од чега очекујете, браћо?!“ На ово питање одговара да има само један начин помоћи, која се може постићи удруженим начином. Види се да је човек пуно искуства и да је међу народом и радио и живио, па и ако је још млад има огромно искуство и народном раду. Ојетили смо у њему једну блискост, која нам се је објавила, кад су нам казали, да је г. др. Гакловић рођен у једном босанском селу, близу нас — на босанско личкој граници. Кад је свршио школе, теško се мућећи као свако сељачко дијете које се школује, постао је задружни лекар на селу и ако је mogao добити лијепо мјесто у граду, јер га је срце вукло у село — у своју старину. Како је га је развој ствари doveo и Savez, али је најсрећнији кад разговара и ради са сељацима, и кад им може подигнути вјеру, да сами себи помажу, јер да им нико други

помоћи неће онолико колко они сами себи могу помоћи. Босанска револуционарна омладина, из чијих је редова изишао и г. др. Гакловић, прије рата имала је одлучности да руши аустријску царевину, а после рата код ове омладине преобразила се је та национална вјера у социјално задружно стварање, које се опража код многих чланова те slavne босанске омладине, која је дала Влади Гаџиновића, Данила Илића, Гаврила Принципа, Ђуриловића, Јовановића, Ђабриновића и друге, а после рата наше познате социјалне, просвјетне и задружне раднике г. др. Боголјуба Константиновића, дра Перу Стијерчевића, дра Виду Гакловића и многе друге. Од бораца за националну слободу, постало је борци за друштвену слободу и правду, за привредно благостање, за здравствену заштиту, за просвјетљивост и људскији живот. Од бомба вратише се ралу... „постало је лафи ратарима!“ — како би рекао главни Нjegoš.

Riječ brata slovenca.

Pored г. др. Гакловића јавља се брат Slovenac г. др. Bojan Pirc.

Многи од нас који нијесу поближе били упознати са здравственим задругарством, мислили смо да је задатак здравствене задруге теšto јеftинији pregled и јеftинији lijek — међутим овај брат Slovenac у мало ријечи изнио нам је јасно суштину здравственог задругарства, које обухвата цијелог човјека, у свима добима, па његову привреду, кућанство, просвјету, водећи рачуна о дјетету прије рођења (о трудној мајци) па о малом новорођенцу, о предшколском добу, о школској дјечи, омладини, женима. Здравствено задругарство употребљује сва средства савременог просвјетљивања: живу ријеч, слике, изложбе, предавања са кино, натјецанја у пољопривредном и здравственом раду међу омладином и женима, примјену просвјетљивости у практичном животу (повртљарству, воћарству, живинарству здравственом уређењу куће) да унапреди живот човјека и да га оспособи за болји и лијепши живот.

Zdravstveno zadrugarstvo kod Slovenaca

То нам је све јасно и живо приказивао г. др. Bojan Pirc са практичним смислом за важне животне и народне проблеме, каквим се одликују наша браћа Slovenci. Они су увидјели практично значење здравственог задругарства — за које један странак реће, да би требало да се зову „задруге за болји живот — па је сада код њих врло жив покрет за оснивање здравствених задруга. Недавно је у Пониквима, близу Ljubljane, освечен први задружни здравствени дом код Slovenaca, и одмах се у почетку види колику важност покланјају овој врсти народнога рада. Сама та једна здравствена задруга има свој задружни лист за обавјештавање задругара. Ljublanski b'skup poslao је svoga нарочитог делегата, а slovenačko свећенство одмах је осјетило колико се и на овај начин може приближити народу и помоћи му, и колико родности има здравствено задругарство и социјална Христова наука.

Г. др. Pirc и остала браћа Slovenci doprinose свој удио здравственом задругарству, али исто тако, као практични људи, увидјели су што и они добијају са здравственим задругарством, па му позвучују врло велику пајњу и бригу.

Iskustvo iz inostranstva

Posbno брат-zadugar др. Bojan Pirc, послје него је прошао проуча-

vajući социјалне односе и социјалну медицину у готово свима европским земљама и у Америци долази к нама са једним великим задовољством, што види како се лијепо живи, разгранјана и продубљује овај најважнији социјални покрет код нас.

Riječ brata seljaka iz Srbije

Али наша радост овог задружног дана још са овим није била завршена. Кад се је дигао да говори сељак из Србије брат Dragutin Denadić, то је само ради изгледа да нешто реће и један сељак, али већ иза првих ријечи нама је синула и освјетлила се мисао што значи сељак слободне земље Србије, а што значи ropско служењу свему и svakome, и њему је одрастао наш човјек.

Овај изданак слободарске земље гледа на све појаве без предасуда и без окoliшања каже у чему је наше зло и чему наспас. Нема ту безналежног куканја и јадиковања него neumilno очи и очи: »Браћо, какви смо тако нам је, и тако ће нам бити!« Па упућује питање својој браћи сељацима, послје него је цијелог пута зачудно promatrao пуну visoravan бучковичку од Старе Страже до Кистанја и свуда наokolo, зашто су дигли руке од самих себе и зашто не мисле на своју будућност, него — кад се све ово види — изгледа да само пролазно стоје у овим крајевима, не знајући никуда, ни што ће! Зар још не могу да наслуте једину спасоносну истину да је човјек сам ковач своје судбине, и што човјек не може сам да може здружен са другима. А у здравственим задругама ми смо доживјели да су и најсиромашнији домаћини и домаћице, кад су повјеровали у своју болју судбу и кад су се удружили, са помоћу својих пријатеља стручњака, унапредили смо своју башту, свој воћњак, свој живинарник, своје домаћинство. Види да су ови људи наочитији, кршнји, поноснијег дрзања него и његови шумадинци, али мора да им каже, да се опража да су и превише ropскога духа, и да више вјерују svakoj буши — буши која их на зло наводи, него својој мисли, свом увјеренју и свом поносу људском и својој здравјој увидавности, да им неће нико помоћи док сами себи не помогну.

Гледали смо наше људе до мало прије смрзнуте и замрле како се раскривљују и оживљују, како им се одједном изрази душа очима, на лицу, и цијела појава како им оживи кад повероваше, да им може бити болје истог часа, кад се сами на то одлуче.

Kistanje, 6. novembra J. M.

Јауци из Равних Котара

Некидан прођоше кроз Бенковац наша браћа са разних страна наше Отаџбине, који се баве са народним радом, па док су у другим мјестима договарали се о важним народним пословима, овдје у Бенковцу, у средшту Котара и великог дијела Буковице, с њим се не састадоше и с њим се не разговорише, па човјек сам себе мора да пита: „Па зар по најбачевијим селима неки се рад упућује и има неке заједнице међу људима, а код нас само неко пусто ишчекивање скрштених руку, не ће ли са икоје стране икада болје кренути?!“ Јест, издале су нас многе наде и изневјерили многи људи — али зар је другима болје и лакше, па опет кренуше некако, и барем у нечему, на тријед. Сад се већ види и зашто је то тако, кад се упоредимо са другим нашим мјестима.

И оно што би се могло учинити

код нас — не успјева с тога што нема никакве повезаности међусобне и што се још не усвајају ствари које су код другог народа одавно постале основе сваког рада.

Ми смо опајали да наши људи из Бенковца, са најбољим жељама, као што су г. др. Бунтјелић, управник Дома здравља у Бенковцу, па срески ветеринар г. Стј. Кулушић, срески лекар г. др. Б. Какушкин, агроном г. Инг. Малешеввић, школски надзорник г. Тана Калаџ, оне паве сав срез бенковачки и држе и давања, и братски разговарају с људима, и показују многе резултате науке и просвјетљивости, али ад они оду све опет замре и све крене по старом, јер нема организације која би прихватила и искористила њихову стручну сарадњу, јер су и код нас прилике и сувише тешке да би сами појединци могли нешто учинити и сами напријед кренути.

Услов успјеха

Зато што многи наши људи не уочавалу ову основну чињеницу, да је сељак немоћан и назадан и „непросвјетљен“ док је год сам, а чим се удружи да постаје болји, јачи и сваком вапретку приступачији — и упадају многи у грдно погрешку и наносе силну неправду нашем свијету кад га превриво приказују за неспособна да прими икакав добар савјет.

Није лако ући у све тешке проблеме нашег народног живота, али кад се то озбиљно проучи онда је човјек већ стекао једну особину да даље риди.

Врло је тежк посао у нашим тешким приликама, код многих препрека, које су већином вап села и сељака, проводити организацију — али кад се савјесно и предано уђе у тај посао ствари се онда морају на болје развијати. Није то комодан и господски посао, али без тога не може бити ни говора о неком успјешном раду у народу.

Из овста што смо досад у последње вријеме опајали у Котарима, чини нам се да би се могло кренути са мртве тачке и код нас на основу овога што се је већ завочело.

Нигдје се као у Бенковцу не слажу људи које смо већ споменули: г. др. Бунтјелић, др. Какушкин, Стј. Кулушић, Тана Калаџ, Б. Малешеввић и др. Овдје се налази већ основа једнога друштва. Дом здравља може да буде средиште једнога организованог рада. Управник дома требао би да, поред својих споменутих другова, повове на састанак све оне људе са села (учитеље, свештенике, итд.) и остале који показују вољу да учествују у народном раду, и ту би се већ утврдила прва основа за провођење организације а остало би се само од себе развијало праму плачу који се ту утврди. А као сарадници овдје би се јавили сви они који се јављају и на другим странама међу организованим људима.

Вријеме је да се и код нас почне, па се онда неће пролазити крај нас „као поред турског гробља“, јер ко је крив, да Бенковац ради нерада слици на гробље?!
Бенковац, 8 новембра. К.

Задругари

удружујте се
за своју одбрану

Представник власника «Privredno-kulturno matice za Sev. Dalmaciju»: Pavle Zelčić
Stampa Nova Stamparije — Sibenik
Представник Nikola Cikma,